

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت

حقایقی در خصوص تبعات مصرف دخانیات

مالیات بر ارزش افزوده برای مواد دخانی بر اساس قیمت درب کارخانه محاسبه می‌شود و ارزش درآمدی آن در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ حدود ۲۳۰۰ میلیارد تومان پیش‌بینی شده است که نسبت به سال ۱۴۰۰ حدود ۶۰ درصد کاهش یافته است.

در صورت افزایش تدریجی مالیات دخانیات به میزان ۵۰ درصد قیمت خرده‌فروشی، میزان شیوع مصرف این محصولات ۱۵ درصد کاهش خواهد یافت و ضمن تاثیر قابل توجه بر کاهش هزینه‌های درمان بیماری‌های منتسب، درآمد سالانه بیش از ۵۰ هزار میلیارد تومان از محل این مالیات نصیب دولت خواهد شد.

اهم موانع افزایش مالیات:

عوامل صنایع چند ملیتی دخانیات، با توجیه و ادعای افزایش قاچاق، ایجاد بیکاری، ورشکستگی صنعت داخلی و کاهش درآمدهای مالیاتی، همواره در اجرای این سیاست حیاتبخش کنترل دخانیات مانع‌تراشی می‌کند؛ این درحالی است که طبق مستندات جهانی، روند قاچاق محصولات دخانی در کشورهایی که افزایش مالیات داشتند کاهش یافته است. این کشورها با هزینه کرد بخشی از درآمد مالیاتی در انجام اقدامات پیشگیرانه، موفق به کاهش قاچاق محصولات دخانی شده‌اند.

اهم راهکارهای پیشگیری از قاچاق محصولات دخانی در کشور:

- ◀ الزام واحدهای صنفی به اخذ پروانه فروش و ابطال پروانه در صورت فروش کالای دخانی قاچاق و سایر تخلفات مندرج در پروانه فروش.
- ◀ تقویت سیستم بازرسی با تخصیص بخشی از درآمد مالیاتی به امر مبارزه با قاچاق کالای دخانی.
- ◀ افزایش جرایم قاچاق کالای دخانی و ضبط وسیله نقلیه و کالای دخانی قاچاق.
- ◀ افزایش شفافیت زنجیره عرضه با اجرای کد رهگیری و شناسه کالا روی بسته‌بندی‌های محصولات دخانی و ثبت وضعیت عاملین مجاز فروش در سامانه ایرانیان اصناف.
- ◀ ممنوعیت توزیع کالای دخانی از سوی عوامل کشوری و استانی به خرده‌فروشان فاقد پروانه فروش کالای دخانی.
- ◀ افزایش مسئولیت‌پذیری صنایع دخانی در نظارت بر بازار مصرف و عدم توزیع کالای دخانی به واحدهای صنفی متخلف.
- ◀ جریمه صنایع تولیدی به میزان حداقل ۳۳ برابر ارزش خرده‌فروشی کالای دخانی قاچاق که در بازار مصرف با نشان تجاری این صنایع کشف و ضبط گردیده است.
- ◀ امحاء کالای دخانی مکشوفه و عدم باز چرخش آن در بازار تولید، مصرف و صادرات.

بیماری و مرگ و میر ناشی از مصرف دخانیات

- سالانه ۸ میلیون نفر در جهان به دلیل مصرف دخانیات جان خود را از دست می‌دهند که ۱,۲ میلیون نفر آن افرادی هستند که در معرض مواجهه با دود حاصل از مصرف دیگران قرار می‌گیرند.
- حدود ۶۰ هزار مرگ سالانه ناشی از مصرف دخانیات در کشور جمهوری اسلامی ایران برآورد شده است

بیماری‌های ناشی از مصرف دخانیات

- شایع‌ترین سرطان‌های ناشی از مصرف دخانیات شامل سرطان دهانه رحم، خون، لوزالمعده، کبد، مثانه، حنجره، زبان، مری، معده، ریه و دهان می‌باشد.
- ۹ نفر از ۱۰ نفری که به دلیل سرطان ریه فوت می‌کنند، مصرف‌کننده دخانیات هستند
- مصرف دخانیات خطر ابتلا به بیماری عروق کرونر قلب و سکته مغزی را ۲ تا ۴ برابر افزایش می‌دهد
- خطر ابتلا به بیماری دیابت در بین افراد مصرف‌کننده دخانیات ۳۰ تا ۴۰ درصد افزایش می‌یابد
- مصرف دخانیات در زنان، خطر ناباروری، یائسگی زودرس، سرطان دهانه رحم، پوکی استخوان، زایمان زودرس و سقط جنین و ناباروری در مردان را نیز به همراه دارد
- مواجهه کودکان با دود دخانیات باعث آسم، عفونت ریه و گوش میانی و مرگ ناگهانی نوزاد می‌شود.

افزایش مصرف دخانیات در کشور

- روند افزایش مصرف دخانیات طی سالهای ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ در گروه سنی بالای ۱۸ سال:
- مصرف دخانیات در مردان حدود ۳ درصد و در زنان ۱۱ درصد افزایش یافته است.
- مصرف قلیان نسبت به سال ۱۳۹۵ حدود ۵۴ درصد افزایش داشته است.
- روند افزایش مصرف دخانیات طی سالهای ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ در گروه سنی ۱۸ تا ۲۴ سال:
- مصرف دخانیات در بین زنان حدود ۹۰ درصد و در بین مردان ۳۴ درصد افزایش یافته است.
- مصرف دخانیات در بین زنان حدود ۹۰ درصد و در بین مردان ۳۴ درصد افزایش یافته است.
- مصرف روزانه سیگار در بین زنان حدود ۱۹۰ درصد و در بین مردان ۴۶ درصد افزایش یافته است.
- روند افزایش مصرف دخانیات طی سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۵ در گروه سنی ۱۳ تا ۱۵ سال:
- مصرف دخانیات در بین نوجوانان ۱۵-۱۳ ساله بیش از ۱۳ درصد افزایش داشته و افزایش مصرف سیگار در میان دختران نوجوان، ۱۳۳ درصد بوده است.

هزینه اقتصادی مصرف دخانیات در جهان و کشور جمهوری اسلامی ایران

- مصرف دخانیات در جهان، سالانه ۱,۴ تریلیون دلار به کشورهای جهان خسارت وارد می‌کند.
- هدر رفت سالانه حدود ۴۰ هزار میلیارد تومان برای خرید سیگار و تنباکو در کشور.
- تحمیل هزینه سالانه بیش از ۶۰ هزار میلیارد تومان صرف درمان بیماری‌های مرتبط با بخش سلامت کشور.
- ضرر اقتصادی سالانه بیش از ۱۱۰ هزار میلیارد تومان به بخش‌های تولیدی و توسعه‌ای کشور، به دلیل مرگ زودهنگام افراد مصرف‌کننده و در مواجهه با دود دست دوم، غیبت از کار، ناتوانی، آتش‌سوزی و غیره.

بار مصرف دخانیات بر محیط زیست و امنیت غذایی

- دخانیات، اثرات سهمگین و غیرقابل جبرانی نیز بر محیط‌زیست، کشاورزی و امنیت غذایی کشورهای جهان نیز وارد می‌کند.
- سالانه ۶۶۰ میلیون اصله درخت برای تولید دخانیات در دنیا قطع می‌شود.
- برای تولید یک نخ سیگار ۳,۷ لیتر آب لازم است و سالانه ۲۶۰ میلیارد لیتر آب در کشور برای تولید ۷۰ میلیارد نخ سیگار به هدر می‌رود.
- حدود ۸۵۰۰ هکتار از مرغوب‌ترین زمین‌های کشاورزی کشور، به تولید توتون اختصاص دارد.
- در صورت جایگزینی کشت توتون با سایر محصولات کشاورزی می‌توان بخشی عظیمی از نیاز کشور به این کالای استراتژیک را برطرف کرد و گامی مهم در امنیت غذایی کشور برداشت.

تاثیر افزایش مالیات دخانیات بر کاهش مصرف و وضعیت آن در کشور

- افزایش مالیات، موثرترین راهکار کاهش مصرف محصولات دخانی است.
- هر ۱۰ درصد افزایش قیمت محصولات دخانی از طریق مالیات می‌تواند میزان مصرف در جامعه را بین ۵ تا ۸ درصد کاهش دهد.
- نرخ موثر افزایش مالیات بر دخانیات برای کاهش مصرف، بیش از ۷۵ درصد قیمت خرده‌فروشی این محصولات است.
- نرخ متوسط مالیات دخانیات در کشور حدود ۱۵,۵ درصد قیمت خرده‌فروشی است (حدود ۶۰ درصد پایین‌تر از حد موثر).
- کشور جمهوری اسلامی ایران در اجرای سیاست افزایش مالیات دخانیات جزو ضعیف‌ترین کشورهای عضو کنوانسیون کنترل دخانیات با رنگ قرمز رتبه‌بندی شده است.
- سیگار و سایر محصولات دخانی در ایران ارزان است (کمتر از نیم دلار در مقایسه با متوسط جهانی بیش از ۴,۵ دلار).

مهمترین عوامل افزایش مصرف دخانیات، پایین بودن قیمت، دسترسی فراوان و افزودن عطر و طعم در تولید این محصولات می‌باشد